

"רק אני והגלשן שלי"*

כתיבה: ד"ר שלומית לנגבוים

מבוא:

הקיץ הוא תקופה שבה התלמידים בחופשה. רובם עסוקים בעיקר בפעילויות נופש הפגתיות – לבד בבית מול מסכי המחשב והטלוויזיה או עם חברים על שפת הים, בקניונים ובשאר אתרי הבילוי. בתקופה זו, אנחנו נהנים מן הזמן החופשי שעומד לרשותנו וממלאים את המצברים של עצמנו. בפעילות זו, אנו מבקשים להביא את בני הנוער להכיר בכך שבכוחם וביכולתם לעסוק בקיץ גם בפעילויות למען הכלל – ובמקרה זה, למען סביבתם הקרובה.

בפעילות זו, התלמידים יצאו מהחדרים הממוזגים, יסיירו בסביבתם הקרובה, יחקרו אותה, ילמדו להכירה ויפעלו לשינויה. התלמידים יחקרו את סביבתם הקרובה בתחומי השדה, הלאום והחברה, בשיטת החקר והגילוי. הם יאתרו תחומים הדורשים שינוי, ויבחרו תחום אחד של עשייה שבו הם מעוניינים לפעול ככיתה בלקיחת אחריות אישית וקבוצתית לשינוי המצב.

כותרת הפעילות – "רק אני והגלשן שלי" – מבטאת את השאלה האם בחופשה אני משקיע רק בעצמי, ועד כמה אני מוכן להירתם ולהתנדב למען הסביבה. המסר הערכי של הפעילות הוא אחריות ומעורבות. ברצוננו להביא את התלמידים לכלול בזמנם הפנוי בחופשת הקיץ גם פעילויות למען הסביבה.

הפעילות נחלקת לשלושה מפגשים: מפגש מקדים לפני היציאה לחופשה (במהלך חודש יוני) לבירור העמדות לגבי החופשה הגדולה, להצגת הרעיון והמטלה ולחלוקת משימות; מפגש ביניים להצגת תוצרים שיתקיים כעבור כחודש (במהלך יולי); ומפגש לפעילות למען הסביבה שיתקיים מיד לאחר מכן (סוף יולי ראשית אוגוסט).

מטרות

- לברר עם המשתתפים כיצד הם מבלים את חופשת הקיץ.
- לשקול את הרווחים ואת המחירים של קיץ אישי לעומת קיץ חברתי (במובן של תרומה למען הכלל).
- להכיר את הסביבה הקרובה (בדרך החקר והגילוי) ולאתר בה תחומים הדורשים שינוי.
- להתנסות בפעולה מעשית התנדבותית למען הכלל לפי בחירת הכיתה.

---

* מתוך: גלשן, שירו של דני סנדרסון.

מפגש מס' 1

מהלך הפעילות

שלב א' – במליאה

אפשרות 1: "רק אני והגלשן שלי"?

המנחה יחלק לתלמידים את מילות השיר "הגלשן" (נספח 1) וישמיע את השיר

שאלות לדין

- כיצד מבליים הנערים שבשיר?
- מה דעתכם על דרך בילוי זו? מהם יתרונותיה? מה מאפיין אותה? מה עומד במרכזה?
- האם יש דרכים נוספות לבילוי בחופשה הגדולה? מהן?
- כיצד אתם מבליים בחופשה הגדולה?
- האם הייתם מוכנים להקדיש מזמנכם החופשי עבור עשייה למען הכלל?
- על מה הייתם מוכן לוותר לצורך כך? על מה לא?

אפשרות 2: עוגת החופשה הגדולה

על בסיס "עוגת הפנאי שלי", מתוך החוברת: מחויבות אישית – מעורבות בקהילה, תכנית חינוכית, בעריכת מירה שנער, עליזה לסר, חנה ארז, חינוך חברתי-קהילתי, מינהל חברה ונוער, 2003.

<http://hinuch.education.gov.il/i01net/I01TeurParit.aspx?SemelParit=18058&Page=8>

המנחה יפתח ויאמר שהיום נשוחח על חופשת הקיץ ונבדוק כיצד כל אחד מבלה בחופשת הקיץ שלו. המנחה יחלק לכל משתתף את "עוגת הפנאי" (נספח 2), ויבקש מכל משתתף לחלק את העוגה לפרוסות לפי הזמן שהוא מקדיש לפעילויות השונות בחופשה הגדולה. לאחר מכן, המשתתפים יקריאו את תשובותיהם.

שאלות לדין

- מהן הפעילויות השכיחות ביותר שהוזכרו?
- למען מי אנו מקדישים את מרב הזמן בחופשה?
- לפי הדיווח, כמה מהזמן אנו מקדישים לטובת עצמנו? כמה מהזמן אנו מקדישים לטובת אחרים?
- מה דעתכם על התמונה שהתקבלה?
- האם יש דרכים אחרות לבלות את החופשה? מהן?
- האם הייתם מוכנים להקדיש מזמנכם החופשי עבור עשייה למען הכלל?
- על מה הייתם מוכנים לוותר לצורך כך? על מה לא?

הערה: אפשר לשלב את שתי האפשרויות: לפתוח בשיר ובשלוש השאלות הראשונות שלאחריו, ולעבור למשימת "עוגת החופשה הגדולה" ולהמשיך עם שאר השאלות.

שלב ב' - במליאה

המנחה יציג את המשימה הכיתתית לחופשה הגדולה.

המנחה יסביר שברצוננו לשלב בחופשה זו בין פעילויות הפנאי שלנו גם עשייה למען הסביבה.

1. בשלב הראשון, עלינו לחקור את הסביבה שלנו ולאתר תחומים הדורשים שינוי. לשם כך, נחלק היום תפקידים ומשימות, וכל צוות של תלמידים יקבל משימת חקר לחופשה.
2. בשלב השני (שיתקיים לאחר חודש), ניפגש שוב בבית הספר, כל צוות יציג את ממצאיו, ונבחר את התחום שבו ברצוננו לפעול ככיתה.
3. בשלב השלישי, נצא ככיתה לפעולת ההתנדבות עצמה במהלך חודש יולי.

המנחה יציג את התחומים שאנו עומדים לחקור בסביבתנו הקרובה באמצעות בריסטולים שיתלה על קירות הכיתה. המנחה יבקש מהתלמידים להסתובב בכיתה, לבחור את תחום המשימה שבו הוא רוצה לעסוק ולרשום את שמו על הבריסטול. יש להגביל את מספר המשתתפים בכל קבוצה כדי לשמור על איזון בין הקבוצות ועל עבודה יעילה בצוותי המשימה.

המנחה יתלה שישה בריסטולים בשלושה צבעים שונים: כל צבע יבטא תחום אחר: שני בריסטולים בעלי צבע זהה יבטאו את תחום השדה, שניים אחרים יבטאו את התחום

החברתי, ושני – את התחום הלאומי. על כל בריסטול ייכתב תחום אחד לבדיקה מהטבלה שלהלן.

הערה: על המנחה להתכונן מראש ולאחר תחומים רלוונטיים לבדיקה ולהתערבות בעיר, על מנת לא להציע לתלמידים תחום שאינו רלוונטי כלל בסביבתם.

להלן אפשרויות למחקר בסביבה, יש לבחור שש אפשרויות מתוכן (שתיים מכל תחום), ואותן לכתוב על הבריסטולים לבחירת התלמידים:

שדה	לאום	חברה
פיתוח אתרי תיירות בסביבה	שימור אתרי מורשת	חיזוק המרקם החברתי בעיר
פיתוח גנים ציבוריים	שימור אנדרטאות ואתרי זיכרון	פיתוח מרכזי תרבות ובילוי
שיפור תשתיות: כבישים ומדרכות	קידום קליטת עלייה	קידום תרבות הפנאי של הנוער אחה"צ ובערב
קידום איכות הסביבה	הנצחת אישים	קידום אוכלוסיות מיוחדות וקידום השונה

שלב ג' - קבוצתי

כל קבוצת משתתפים בעלי תחום עניין משותף ישבו יחד וינסחו 2-3 שאלות חקר שהם מעוניינים לחקור בתחום ואת הדרך שהם מציעים כדי לחקור תחום זה. המנחה יעבור ביניהם ויסייע במידת הצורך.

דוגמות לשאלות חקר

התחום	נושאי החקר
פיתוח אתרי תיירות בסביבה	היכן מטיילים בסביבה? האם קיימים מוזיאונים בעיר? מה מצבם? מי האוכלוסייה הפוקדת אותם בחופשת הקיץ? האם יש צורך בהתערבות?

פיתוח גנים ציבוריים	כמה גנים יש בעיר? מה מצב הגנים בעיר? היכן הם ממוקמים בשכונה והאם מספר הגנים בשכונות השונות שווה? האם יש בהם מפגעים הדורשים התערבות?
שיפור תשתיות: כבישים ומדרכות	מה מצב התשתיות בשכונה? האם יש מפגעים בטיחותיים?
קידום איכות הסביבה	מה מצב איכות הסביבה בשכונה? מה מידת הניקיון? איכות האוויר? המחזור? האם אתה מזהה תחומים הדורשים שיפור והתערבות?
שימור אתרי מורשת	האם קיימים אתרי מורשת בעיר? אילו ומה תפקידם? מה מצב האתרים? האם מבקרים בהם בחופשת הקיץ?
שימור אנדרטאות ואתרי זיכרון	כמה אנדרטאות יש בתחום העיר או השכונה? אילו אירועים הם מנציחים? מה מצבם? האם נדרשת התערבות?
קידום קליטת עלייה	כיצד העיר קולטת אוכלוסיות של עולים חדשים? מהם השירותים הניתנים להם? באילו שכונות מרוכזים העולים? האם יש תחומים שבהם יש צורך בהתערבות לקידום קליטתם?
הנצחת אישים	אילו אישים מונצחים בעיר בשמות מבנים, גנים או רחובות? עד כמה תושבי השכונה מכירים את האישים הללו?
חיזוק המרקם החברתי בעיר	אילו אוכלוסיות מתגררות בעיר? האם האוכלוסייה הומוגנית או הטרוגנית? האם קיימים פערים מסוגים שונים בין האוכלוסיות? האם קיים קשר בין האוכלוסיות? מה היית מציע לשפר בתחום זה בעיר וכיצד?
פיתוח מרכזי תרבות ובילוי	היכן מבלים בעיר? מה טיב הבילויים? מה היית מציע לשפר בתחום זה וכיצד?
קידום תרבות הפנאי של הנוער אחה"צ ובערב	היכן מבלה הנוער אחה"צ ובערב? אילו מסגרות קיימות בעיר עבור הנוער? האם הנוער משתתף בהן? מה עושה הנוער שאינו מגיע למסגרות אלו? מה אפשר לעשות עוד בתחום?
קידום אוכלוסיות מיוחדות	אילו אוכלוסיות מיוחדות יש בעיר? אילו מסגרות קיימות עבורם? באילו תחומים ניתן לסייע להם?

שלב ד' - במליאה

כל צוות יציג את התחום שבו בחר, את שאלות החקר שלו ואת דרכי המחקר שבחר, יקבל משוב מכלל המשתתפים ובהתאם לו ישכלל את השאלות ואת כלי החקר שלו. בסיום הסבב, יקבע המנחה תאריך יעד לפגישה של כלל הצוותים להצגת תוצרים כחודש לאחר מכן. המנחה ידגיש שכל צוות יצטרך להציג את ממצאיו ולהציע תחום התערבות ישים לקידום התחום שלו שיעמוד לבחירת הכיתה.

כמו כן, יש לתת הנחיות בטיחות וביטחון לקראת הפעילות העצמאית בחופשה ולצייד את התלמידים במכתב מהמוסד המפעיל כדי לתת להם הרשאה רשמית לפעולה.

הערה: רצוי להביא למפגש הפתיחה מפות של השכונה או של העיר לצורך התמצאות ולצורך תכנון פעילות החקר.

מפגש מס' 2: "יגעת ומצאת תאמין"

מהלך הפעילות

במליאה

כל קבוצה תציג את ממצאי החקר שלה לפני כלל המליאה ואת הצעתה לפעולת התערבות. הכיתה תצביע ותבחר את התחום שבו הייתה רוצה להתערב, ותדון בדרכי ההתערבות הרצויות.

בסיום הפגישה, תוגדר משימת ההתערבות, תתבצע חלוקת תפקידים בין המשתתפים וייקבע לוח זמנים לביצוע ההתערבות.

מאחורי הקלעים

המנחה יצטרך לסייע לכיתה להוציא את הרעיון מהכוח אל הפועל. לא-תמיד המשתתפים מודעים לאפשרויות ההתערבות שלהם. בתום המפגש, על המנחה לסייע לצוות האחראי על

---

* מגילה ו' ע"ב.

ההתערבות לתאם את פעולת ההתערבות עם הרשויות הרלוונטיות. חשוב לרתום את אחד הגופים הציבוריים – רשות או מוסד – היכול לסייע בפעולת ההתערבות: עיריות ומועצות מקומיות, משרדי ממשלה, היחידה להנצחת החייל, ועדים שכונתיים, עמותות התנדבותיות, המשרד לאיכות הסביבה, קק"ל, רשות הטבע והגנים הלאומיים, עמותת "אור ירוק", האגף לבטיחות בדרכים, קידום נוער, מועצת תנועות הנוער, תנועות הנוער בעיר ועוד.

טבלת הצעות התערבות והגופים היכולים לסייע

התחום	ההתערבות	הגוף היכול לסייע
פיתוח אתרי תיירות בסביבה	שיקום אתר תיירות	רשות הטבע והגנים הלאומיים
פיתוח גנים ציבוריים	שיקום גן ציבורי	מחלקת הגנים בעיר
שיפור תשתיות: כבישים ומדרכות	פנייה לרשות מקומית למניעת מפגע והבאת קיומו לתודעת הציבור	הרשות לבטיחות בדרכים, עיריות, עיתונות מקומית
קידום איכות הסביבה	פעולת איסוף פסולת או מחזור	המשרד לאיכות הסביבה, "אל"ה" ועוד.
שימור אתרי מורשת	שיקום אתר, הנחלת ערכי האתר (פעולה חינוכית)	משרד הדתות, המועצה לשימור אתרי מורשת
שימור אנדרטאות ואתרי זיכרון	שיקום אנדרטה	האגף להנצחת החייל, בית "יד לבנים", עמותה להנצחת חייל מסוים
קידום קליטת עלייה	פעולת התנדבות במרכז קליטה, חניכת ילדים עולים חדשים, הכרת הסביבה לילדים, עזרה בשיעורי בית ועוד	משרד הקליטה, רשויות
הנצחת אישים	שילוט רחובות, פעולת הסברה על אודות האישים המונצחים	רשויות

רשויות, תנועות נוער, מתנ"סים	פעילות משותפת עם קבוצת בני נוער משכונה חלשה בעיר	חיזוק המרקם החברתי בעיר
עיתונות מקומית, רשויות	ביצוע סקר דעת קהל בשכונה ופנייה לרשות המקומית	פיתוח מרכזי תרבות ובילוי
קידום נוער, תנועות הנוער	ביצוע פעילות פנאי חלופית בשילוב נוער מקבוצות חברתיות שונות	קידום תרבות הפנאי של הנוער אחה"צ ובערב
האגף לחינוך מיוחד, האגף לקשיש	ביצוע פעילות פנאי בשיתוף אוכלוסייה מיוחדת	קידום אוכלוסיות מיוחדות

מפגש מס' 3: "כל אדם נברא כדי לתקן דבר מה בעולם"*

מהלך הפעילות

שלב א'

הכיתה תיפגש באתר ההתערבות למשך כשעתיים של פעילות.

שלב ב' - סיכום (40 דקות)

המשתתפים ישבו במעגל וכל אחד יתבקש להגיד בתורו כיצד הרגיש במהלך הפעילות.

- מה הרגשת שנתת במהלך הפעילות היום?
- האם הרגשת שגם קיבלת מהפעילות, ואם כן מה?
- מה למדת על עצמך מפעילות זו?
- האם חופשה זו הייתה שונה מהחופשה הגדולה הקודמת? במה?
- איזה מסר אתה מקבל לעצמך מחופשה זו?

* מגילה ו' ע"ב.

המנחה יחזור ויחדד את הרעיון של "מחנכים מסביב לשעון", יחזור על שלבי הפעילות שנעשו וידגיש את חשיבות התרומה של התלמידים למען הסביבה. המנחה ישקף את תחושות התלמידים שעלו במעגל הסיכום תוך חידוד התובנות שעלו על יתרונות הנתינה והמעורבות בחופשה הגדולה.

נספח 1: גלשן, דני סנדרסון

<http://shironet.mako.co.il/artist?type=lyrics&lang=1&prfid=314&wrkid=829>

גלשן

מילים ולחן: דני סנדרסון

יום בהיר של שמש,

אין שום עננים,

אני וכל החברה

אל הים נוסעים,

לקחנו את האוטו,

הבנות כבר שם,

כשלחוף נגיע

נוציא את הגלשן.

[...]

שמש כבר שוקעת,

והים נסגר,

כל אחד בבית,

עצוב שזה נגמר.

זהו סוף לחופש,

שוב ללימודים,

אך לא יהיה בית ספר

אם יש מחר גלים.

נספח מס' 2 : עוגת החופשה הגדולה

"עוגת החופשה הגדולה" שלי – כרטיס משימה אישית

1. ערכו רשימה של 10-15 פעילויות שאתם עושים במהלך החופשה הגדולה.

---

2. לפניכם "עוגת החופשה הגדולה". חלקו את העוגה לפרוסות על-פי מספר הפעילויות שלכם כך שעובי החלקים ייצג את משך הזמן שאתם מקדישים לכל פעילות (אין צורך לחלק את העוגה בדיוק יחסי ומתמטי, אלא בצורה שתיתן מבט כללי: הפרוסה העבה ביותר – לפעילות שלה מוקדש הזמן המרבי, פרוסה דקה במעט – לזו שהזמן המוקדש לה פחות, וכן הלאה).

